

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1917 kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner om förbud mot tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Närvarande vid beslut rörande förslag om permanent förbud:

Herrar K. G. Karlsson, Nilsson i Bonarp^{*)}, Ollas A. Ericsson, Antonsson, frih. Fleming, Bäckström, Jacob Larsson, Östberg, Jeansson i Kalmar, Jonsson i Hökhult, Elof Ljunggren, Forssman, Neess, Holmström^{*)}, Jönsson i Revinge^{*)}, Nilsson i Kristianstad^{*)}, Johansson i Uppmälby, Bergman^{*)} och Uddenberg.

Närvarande vid beslut rörande förslag om tillfälligt förbud:

Herrar K. G. Karlsson, Ollas A. Ericsson, Lyckholm^{*)}, Antonsson, Bäckström, Jacob Larsson, Östberg, frih. Palmstierna^{*)}, Jespersion^{*)}, Röing, Källman, Rune, Jonsson i Hökhult, Elof Ljunggren, Knaust, Forssman, Holmström, Jönsson i Boa, Uddenberg och Lithander.

^{*)} Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Till bevillningsutskottet hava hänvisats fem motioner, i vilka gjorts framställningar om införande av förbud mot tillverkning och försäljning av brännvin ävensom av vin och maldrycker med högre alkoholhalt än $2\frac{1}{4}$ volymprocent, för vilka drycker i detta betänkande använts den gemensamma benämningen alkoholhaltiga drycker. I två av dessa motioner, nämligen nr 22 i första kammaren, väckt av herr *Ström*, och nr 62 i andra kammaren, väckt av herr *Lundberg m. fl.*, vilka bägge sistnämnda motioner äro likalydande, har hemställts *dels* om antagande av en motionerna vidfogad författning, enligt vilken *permanent* förbud skulle efterhand införas och träda i full tillämpning med början av år 1928, *dels ock* om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om införande omedelbart av *tillfälligt* förbud med hänsyn till rådande extra ordinära dyrtidsförhållanden. Motionen nr 63 i andra kammaren av herr *Lindhagen* innefattar ett instämmande i det yrkande som framställdes i nyssnämnda, av herr Lund-

Motionerna.

berg m. fl. väckta motion. Slutligen hava i första kammaren herr *Ollas A. Ericsson m. fl.* (motion nr 71) och i andra kammaren herr *Jonsson* i Hökhult m. fl. (motion nr 158) gjort likalydande framställningar i syfte av tillfälligt förbud under dyrtiden.

De i de olika motionerna förekommande yrkandena hava följande avfattning.

I motionerna I: 22 av herr Ström och II: 62 av herr Lundberg m. fl. har föreslagits, att riksdagen måtte besluta

»1) att med hänsyn till nu rådande extraordinära dyrtidsförhållanden hos Kungl. Maj:t hemställa,

att all tillverkning, införsel och försäljning av brända och destillerade drycker, med undantag för vad som erfordras för medicinskt, tekniskt, vetenskapligt eller annat därmed jämförligt behov, måtte varda omedelbart tillsvidare förbjuden;

att all tillverkning, införsel och försäljning av sådana viner och maldrycker eller andra jästa drycker och därmed jämförliga ämnen, som innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol, likaledes må varda omedelbart tillsvidare förbjuden med undantag av vad som för medicinska, tekniska, vetenskapliga, kyrkliga och därmed jämförliga behov prövas skäligt;

att åt de i härav drabbade industrier anställda arbetare, som genom det provisoriska förbudet berövats sitt arbete utan att erhålla annan lämplig arbetsförtjänst i stället, genom statens försorg beredes hjälp så långt möjligt är genom anställning i statens affärsdrivande verk, i den mån behov av arbetskraft där gör sig gällande och ifrågavarande arbetare finnas lämpliga därför, samt i den mån detta icke kan ske, genom direkt ekonomiskt understöd;

att åt de tillverkare av alkoholdrycker, som i anledning av det provisoriska förbudet önska omlägga sin verksamhet till en samhällsnyttigare industri, må härför beviljas statslån på billiga villkor»; samt

2) att riksdagen för sin del ville antaga ett vid motionerna fogat förslag till förordning angående permanent rusdrycksförbud, att träda i slutlig tillämpning senast den 1 januari 1928; med de eventuella redaktionsändringar i fråga om lagtextens formulering, som utskottet kunde finna nödiga.

I motionen I: 71 av herr *Ollas A. Ericsson m. fl.* och II: 158 av herr *Jonsson* i Hökhult m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att till Kungl. Maj:t ingå med en skrivelse, vari hemställes, att Kungl. Maj:t måtte skyndsammast möjligt utfärda förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker under rådande kristid».

Under behandlingen av ovannämnda motioner har utskottet från skilda delar av landet mottagit ett mycket betydande antal dels vid möten antagna resolutioner dels ock av nykterhetsföreningar eller enskilda personer ingivna skrifter, i vilka hemställts, att bevillningsutskottet måtte tillstyrka bifall till det föreslagna tillfälliga förbudet.

I motiveringen till de av herr Ollas A. Ericsson m. fl. samt av herr Jonsson i Hökhult m. fl. väckta motionerna har erinrats om en av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling hos Kungl. Maj:t gjord framställning, att Kungl. Maj:t måtte under nu rådande kristid utfärda förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker. Sedan bevillningsutskottet gjort sig underrättat därom, att över nämnda framställning gemensamt utlåtande inforrats från kontrollstyrelsen och socialstyrelsen, ansåg sig utskottet böra låta med det slutliga avgörandet av de föreliggande motionerna, i vad de avse tillfälligt förbud, anstå till dess de nämnda ämbetsverkens utlåtande i berörda ämne avgivits. Sedan detta numera ägt rum och efter det utskottet tagit del av utlåtandet, vilket, jämte ett detsamma vidfogat protokollsutdrag, såsom bilaga åtföljer detta betänkande, går utskottet nu att i anledning av samtliga ovannämnda motioner avgiva yttrande i bägge de frågor, som genom dem blivit underställda riksdagens prövning.

Utskottet.

Beträffande framställningarna därom, att riksdagen skulle för sin del fatta beslut om införande efterhand av permanent förbud mot tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker, torde utskottet kunna fatta sig kort. I det uppdrag, som meddelats den av Kungl. Maj:t den 17 november 1911 tillsatta nykterhetskommittén, ingår att åvägabringa en allsidig utredning rörande allmänt rusdrycksförbud. Det synes utskottet vara alldeles uppenbart, att det icke bör ifrågasättas, att riksdagen intager ställning till frågan om permanent förbud, innan den sålunda anbefallda utredningen, vilken för närvarande pågår, är slutförd. Utskottet har sålunda ansett sig böra, utan att ingå i prövning av denna fråga, under hänvisning till nämnda utredning hemställa, att de föreliggande framställningarna, i vad de avse permanent förbud, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Permanent
förbud.

Vidkommande åter förslaget om tillfälligt förbud under kristiden, har detsamma motiverats dels med kravet på tillgodogörande av alla tillgängliga livsmedel för näringsbehovets fyllande dels ock med åberopande av angelägenheten att undanröja sådant, som kan verka ned-sättande på folkets motståndskraft.

Tillfälligt
förbud.

Den i kontroll- och socialstyrelsernas omförmälda gemensamma utlåtande lämnade redogörelsen för de åtgärder för inskränkning av tillverkningen av alkoholhaltiga drycker, som hittills av Kungl. Maj:t eller eljes av vederbörande myndigheter vidtagits i syfte att tillvarataga förefintliga tillgångar på livsmedel, synes beträffande brännvinstillverkningen giva vid handen, att densamma är praktiskt sett avslutad för tillverkningsåret 1916—1917 och att ett förbud mot sistnämnda tillverkning sålunda icke för närvarande skulle hava någon nämnvärd betydelse för livsmedelstillgången. I den mån kristiden kommer att räcka utöver nämnda tid, framträder givetvis kravet på nya effektiva åtgärder. Vidkommande tillverkningen av maltdrycker har Kungl. Maj:t, på sätt i kontroll- och socialstyrelsernas gemensamma utlåtande erinrats, genom en den 7 november 1916 utfärdad förordning angående förbud mot mältning av spannmål föreskrivit, att för mältning av torrmalt spannmål icke må användas, utan att folkhushållningskommissionen därtill lämnat tillstånd. Enligt vad styrelserna inhämtat från kommissionens mältningsnämnd, har kommissionen lämnat tillstånd till mältning av korn till en myckenhet, motsvarande 55 procent av genomsnittsmältningen för närmast föregående tre år. Styrelserna hava såsom sin uppfattning uttalat, att, då med hänsyn till under år 1917 inträdda förhållanden importsvårigheterna ökats och landet syntes bliva hänvisat att nästan uteslutande existera på de livsmedelstillgångar, som nu finnas inom detsamma, det vore påkallat att hädanefter upprätthålla ett ovillkorligt förbud mot mältning. Folkhushållningskommissionen har i ett den 15 februari 1917 avgivet underdånigt utlåtande i anledning av en framställning av Sveriges svagdricksbryggarförening om åtgärder till säkerställande av de skattefria bryggeriernas tillverkning för sin del anført, att tillstånd till mältning för närvarande icke torde kunna ifrågakomma, ävensom upplyst, att kommissionen på senaste tid icke meddelat sådant tillstånd. De bägge styrelserna hava i sitt omförmälda utlåtande, med hänsyn till nödvändigheten att utdryga det tillgängliga maltförrådet, föreslagit, att tillverkning av porter, lageröl och pilsneröl eller i allmänhet maltdrycker av en högre extrakthalt än 9.5 procent måtte förbjudas. Enahanda förslag har framställts av folkhushållningskommissionen, som i fråga härom erinrat, att ett fastställande av 9½ procent vörtstyrka såsom den högsta tillåtna skulle motsvara den gräns, som i Kungl. Maj:ts till 1914 års senare riksdag avlåtna proposition (nr 242) med förslag till förordning angående tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker föreslagits till kännetecknande av svagt alkoholhaltiga drycker. Till belysning av den verkan i avseende å utdrygning av malt-

förrådet, som skulle följa av den ifrågasatta nedsättningen av extrakthalten — vilken skulle medgiva tillverkning av en dryck med vörtstyrka motsvarande pilsnerdrickats — har kommissionen meddelat, att av 100 kilogram malt tillverkas omkring 3.8 hektoliter portervört, 5.9 hektoliter lagerölsvört, 6.7 hektoliter pilsnerölsvört, 8 à 9 hektoliter lager- eller pilsnerdricksvört eller 15.1 hektoliter svagdricka.

De sålunda meddelade siffrorna visa, att den av styrelserna och kommissionen föreslagna åtgärden skulle vara ägnad att göra den förefintliga malttillgången icke oväsentligt drygare, men de ådagalägga tillika, att en betydligt större verkan i berörda hänseende skulle ernås, om steget toges fullt ut och förbud meddelades mot tillverkning av alla maltdrycker med högre extrakthalt än den, som är tillräcklig för framställande av svagdricka. En sådan åtgärd har därför syns utskottet tillräddig redan med hänsyn till nödvändigheten att så mycket som möjligt spara på de tillgängliga knappa maltförråden.

I likhet med motionärerna har emellertid utskottet ansett, att vid bedömandet av förslaget om tillfälligt förbud omsorg om livsmedeltillgången icke är det enda, som påkallas av hänsynen till den rådande krisen. I de av herr Ollas A. Ericsson m. fl. samt herr Jonsson i Hökhult m. fl. avgivna motionerna har erinrats därom, att andra länder funnit nödvändigt att tillförsäkra sig ett krafttillskott under fullgörandet av sina provande uppgifter genom att inskrida mot tillverkningen av alkoholhaltiga drycker. Även på vårt folks förmåga av kraftutveckling ställas för närvarande stora och ständigt växande krav. Det ifrågasatta tillfälliga förbudet bör enligt utskottets mening bedömas även och icke minst med hänsyn till möjligheten att genom detsamma stärka folkets förmåga att motsvara dessa krav.

Den begränsning av tillverkningen såväl av brännvin som av maltdrycker, varom ovan erinrats, liksom även de betydande inskränkningar i försäljningen, som dels beträffande såväl brännvin som vin och öl påbjudits av Kungl. Maj:t i kraft av 35 § brännvinsförsäljningsförordningen och 31 § i förordningen angående försäljning av vin och öl, dels ock i fråga om brännvin och därmed likställda drycker därutöver av kontrollstyrelsen föreskrivits eller av försäljare överenskommit på grund av de tillgängliga förrådens knapphet, äro otvivelaktigt väl ägnade att åstadkomma en önskvärd minskning i konsumtionen av alkoholhaltiga drycker och att i icke oväsentlig mån förebygga missbruk. Å andra sidan är det obestridligt, att även de nu gällande inskränkningarna lämna rum för missbruk. I sådant hänseende vill utskottet erinra om det upprörande förhållandet att, enligt vad för utskottet upplysts, i en mängd fall medel, som av staten, kommuner

eller enskilda ställts till förfogande såsom understöd vid arbetslöshet till följd av krisen, av försumliga familjeförsörjare använts till inköp av rusdrycker, under det att hemmet lidit brist på det nödvändigaste. Att även i övrigt missbruk av alkoholhaltiga drycker fortfarande förekommer i icke obetydlig utsträckning, lär icke kunna förnekas. Vid sådant förhållande skulle genomförandet av ett totalförbud otvivelaktigt vara av betydelse för att underlätta övervinnandet av kristidens svårigheter.

Men oavsett syftet att förekomma missbruk synes det utskottet, att förbudet borde vara ägnat att genom det kraftiga ingrepp i det dagliga livets vanor, som det för ett stort antal människor innebär, inskräpa i det allmänna medvetandet tidens allvar och utgöra en välbehövlig maning till eftertanke och besinning.

Med den uppfattning om förbudets betydelse under nu rådande förhållanden, åt vilken utskottet nu givit uttryck, har utskottet ansett de betänkligheter böra vika, som eljest möta mot dess genomförande.

Bland dessa betänkligheter vill utskottet här endast beröra en.

Då riksdagen i skrivelse till Konungen den 23 mars 1915 (nr 40) meddelade sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 23) med förslag om ändrad lydelse av 35 § brännvinsförsäljningsförordningen m. m. och därvid åt Kungl. Maj:t inrymde befogenhet att under givna förhållanden vidtaga inskränkningar i eller stadga förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker, uttalade riksdagen, på sätt kontrollstyrelsen och socialstyrelsen i sitt utlåtande erinrat, sin förvisning därom, att Kungl. Maj:t komme att vid handhavandet av nämnda befogenhet taga behörig hänsyn till de förluster, som genom de nya bestämmelsernas tillämpning kunde vållas både tillverkare och arbetare, ävensom till de befogade ersättningskrav, vilka från deras sida i anledning därav kunde resas. Utskottet har givetvis icke kunnat underlåta att, icke minst med anledning av vad riksdagen sålunda uttalat, vid övervägandet av föreliggande fråga taga hänsyn till den omständigheten, att ett förbud kan föranleda skäliga ersättningsanspråk från åtminstone en del av ifrågavarande yrkesutövare. Att utskottet icke kunnat tillmäta de invändningar, som ur nu angivna synpunkt kunna göras mot ifrågavarande förslag, avgörande betydelse, beror i främsta rummet på utskottets ovan angivna uppfattning av den föreliggande frågans läge för närvarande. Därjämte har utskottet ansett, att krav på ersättning för sådan förlust av eller minskning i inkomst av handel eller industri, som beror på ett under extraordinära förhållandens påtryckning av staten företaget ingrepp, icke kunna göras gällande med samma fog, som om ingreppet gjorts under normala förhållanden. Vad de skattepliktiga bryggerierna

beträffar, torde man för övrigt kunna antaga, att desamma skola vara i tillfälle att till stor del omlägga sin drift för tillverkning av skattefria drycker, som givetvis under det ifrågasatta förbudets giltighetstid komme att bliva föremål för högst väsentligt ökad efterfrågan. Arbetslöshet i större omfattning vid bryggerierna torde därför icke behöva befaras.

Då bevillningsutskottet sålunda går att tillstyrka riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära vidtagande av åtgärder för införande av förbud mot tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker under nu rådande kristid, har utskottet velat, i anslutning till den lämnade redogörelsen för de skäl, vilka för utskottet varit bestämmande, uttryckligen betona, att den ståndpunkt utskottet intagit är uteslutande betingad av de rådande extraordinära förhållandena och sålunda icke innebär något ställningstagande till förslag om förbud, som kunna framkomma under normala betingelser.

I anslutning till vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 71 av herr Ollas A. Ericsson m. fl. och II: 158 av herr Jonsson i Hökhult m. fl. ävensom av vad under punkt 1) i motionerna I: 22 av herr Ström och II: 62 av herr Lundberg m. fl. hemställts, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder, i syfte att förbud mot tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker under rådande kristid måtte varda skyndsammast möjligt utfärdat;

2) att den under punkt 2) i motionerna I: 22 och II: 62 gjorda hemställan om antagande av förslag till förordning angående förbud mot tillverkning, införsel och försäljning av rusgivande drycker icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att motionen II: 63 av herr Lindhagen må anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) och 2) hemställt.

Stockholm den 6 mars 1917.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservation:

av herrar *Lyckholm, Antonsson, Östberg, Jespersen, Knaust, Forssman, Jönsson* i Boa och *Lithander*, vilka anført:

Då utskottet behandlat nu föreliggande motioner om totalförbud och om tillfälligt förbud fristående från övriga motioner i nykterhetsfrågan, beror detta, såsom av utskottsbetänkandet framgår, därpå att motionerna om förbud till huvudsaklig del motiverats med nödvändigheten att iakttaga sparsamhet med landets livsmedelstillgångar.

Utskottet har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till yrkandet om totalförbud för framtiden, enär pågående utredning i ämnet icke är avslutad. Däremot har utskottet hållit före att vidare utredning icke vore behöflig för bifall till motionerna om tillfälligt förbud.

Utskottet har ansett sig böra biträda dessa motioner, ehuru, såsom utskottet erinrat, brännvinstillverkningen för tillverkningsåret 1916—1917 är »praktiskt sett avslutad» samt maltdryckstillverkningen för närvarande är starkt begränsad och kontrollerad.

Icke heller den omständigheten, att frågan om mera vittgående restriktioner å förevarande område, utöver dem som nu gälla, redan är föremål för Kungl. Maj:ts beprövande, har synts utskottet böra göra en ytterligare framställning hos Kungl. Maj:t i ärendet överflödig, och utskottet har vid sin framställning lämnat åsido det utlåtande av kontrollstyrelsen och socialstyrelsen av den 16 februari 1917, vilket är bilagt utskottets förevarande betänkande och däri ämbetsverken *avstyrka* ett även tillfälligt förbud.

Förbudet skulle enligt utskottets mening omfatta icke blott tillverkning utan även försäljning av alla alkoholhaltiga drycker, åtminstone sådana som innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol.

Vad nu först försäljningen av dylika redan färdiga varor angår må erinras, att ett sådant försäljningsförbud icke kan lösgöra någon tillgång för den egentliga livsmedelsmarknaden och således icke bidra att stärka densamma. Vad särskilt beträffar redan färdiga maltdrycker skulle ett dylikt förbud, såsom lätt inses, utsätta dessa varor för att utan vidare förskämmas och förstöras.

Redan nu är, såsom ovan erinrats, tillverkningen av alkoholhaltiga drycker starkt begränsad. I de föreliggande motionerna synes icke

heller vara ifrågasatt att *all* tillverkning av alkoholhaltiga drycker skulle under kristiden förbjudas. Tvärtom synes man utgå ifrån, att tillverkning av alkoholsvagare maltdrycker fortfarande skulle vara medgiven. Men påtagligt är att, om tillverkningen av dylika drycker i betydande grad ökas, härav följer, att spannmålstillgången i landet till en ej obetydlig grad allt fortfarande användes för tillverkning av maltdrycker.

Då utskottet trots dessa nära till hands liggande erinringar ansett sig böra förorda ett tillfälligt förbud har såsom särskilt skäl härför åberopats, att förbudet skulle stärka »vårt folks förmåga av kraftutveckling», och erinrar utskottet i detta sammanhang att »enligt vad för utskottet upplysts» i en mängd fall medel, som ställts till förfogande såsom understöd vid arbetslöshet, använts till inköp av rusdrycker.

Om dylika missbruk verkligen förekommit i någon avsevärd grad, kan naturligtvis icke så lätt konstateras, men det torde i varje fall icke möta några större svårigheter att förebygga dem utan att man därför behöver tillgripa utvägen av ett tillfälligt totalförbud.

Vad utskottets förevarande uttalande i övrigt angår, må anmärkas, dels att vi redan här i landet leva under restriktioner, som närma sig totalförbudets gräns, dels att i de främmande länder, såsom t. ex. Danmark, Tyskland och Frankrike, där konsumtionen av alkoholhaltiga drycker är vida större än i Sverige, »folkraften» dock icke lär vara svagare än i vårt land, liksom man väl ej heller med fog kan påstå, att de, som hos oss avhålla sig från allt bruk av mer eller mindre alkoholhaltiga drycker, på den grund skulle framte större »folkraft» än andra rikets innevånare.

Det ligger slutligen i öppen dag, att ett tillfälligt totalförbud skall bliva ägnat att i ej ringa mån framkalla ökad arbetslöshet, liksom det, på sätt i ovannämnda ämbetsutlåtande även angives, »antagligen skulle framkalla omfattande ersättningsanspråk» från näringsidkares och arbetares sida.

Vid överbägande av allt detta hava vi funnit giltiga skäl för ett tillfälligt förbud mot försäljning och tillverkning av alkoholhaltiga drycker icke vara förebragta och därför ansett utskottet böra hemställa,

att de föreliggande motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Bilaga.**Avskrift.*

Kontrollstyrelsen och socialstyrelsen, gemensamt underdånigt utlåtande över framställning från Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling om tillfälligt förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker.

TILL KONUNGEN.

Genom nådig remiss den 30 december 1916 har Kungl. Maj:t anbefallt kontrollstyrelsen och socialstyrelsen att gemensamt avgiva underdånigt utlåtande över en av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling gjord framställning, att Kungl. Maj:t måtte under nu rådande kristid utfärda förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker.

I anledning härav få kontrollstyrelsen och socialstyrelsen med remissaktens återställande i underdånighet anföra följande.

Såväl ifråga om tillverkning som försäljning av rusdrycker har Kungl. Maj:t med hänsyn till nu rådande kristid vidtagit väsentliga inskränkningar.

Ifråga om *tillverkning av brännvin* har Kungl. Maj:t genom förordningen den 24 oktober 1916 föreskrivit, att vete, råg, sockerbetor eller melass ej må användas såsom råämne för tillverkning av brännvin, utan att Kungl. Maj:t därtill givit tillstånd. Vad sålunda stadgats skall dock ifråga om vete och råg ej äga tillämpning vid brännerier, där brännvin tillverkas i samband med pressjästberedning.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 24 oktober 1916 anbefallt kontrollstyrelsen att träffa överenskommelse med bränneriidkarna om sådan inskränkning i bränningen av potatis vid de s. k. potatisbrännerierna, att högst 12 miljoner liter brännvin av normalstyrka komme att tillverkas under tillverkningsåret 1916—1917. En dylik överenskommelse mellan kontrollstyrelsen och bränneriidkarna har träffats den 30 oktober 1916.

På grund av härovan nämnda inskränkningar i brännvinsbränningen torde brännvinstillverkningen under tillverkningsåret 1916—1917 bliva den lägsta, som sedan länge förekommit i Sverige. Bortser man från tillverkningen av sulfitsprit, har tillverkningen under nedanstående tillverkningsår uppgått

1911/12	till 35.87	miljoner liter	å 50	procent	
1912/13	» 40.92	»	»	»	»
1913/14	» 42.86	»	»	»	»
1914/15	» 18.47	»	»	»	»
1915/16	» 31.71	»	»	»	»

Tidigare har beräknats, att den sammanlagda tillverkningen under innevarande tillverkningsår icke skulle komma att överstiga 16 miljoner liter à 50 procent eller ungefär 2¹/₂ miljoner liter mindre än under tillverkningsåret 1914/15, under vilket från och med den 1 januari 1915 förbud mot brännvinsbränning var gällande. Emellertid har det visat sig, att under innevarande tillverkningsår åtskilliga brännerier icke bränt ens den myckenhet, som vid kontingenteringen kommit på deras andel, och det torde därför kunna ifrågasättas, huruvida icke tillverkningen vid potatisbrännerierna under året 1916/17 kommer att understiga jämväl den genom ovan berörda överenskommelser fastställda kvantiteten av 12 miljoner liter.

Sedan brännerikampanjen vid de flesta brännerier numera avslutats — den 1 innevarande februari voro allenast 8 brännerier i gång — kan praktiskt sett ett förbud mot brännvinsbränning vid andra brännerier än pressjäst- och sulfitspritfabriker anses vara genomfört.

Vidkommande *tillverkningen av maltdrycker*, har Kungl. Maj:t genom förordningen den 7 november 1916 angående förbud mot mältning av spannmål föreskrivit, att för mältning av torrmalt spannmål icke må användas, utan att folkhushållningskommissionen därtill lämnat tillstånd. Enligt vad kontrollstyrelsen och socialstyrelsen inhämtat från folkhushållningskommissionens mältningsnämnd, har kommissionen lämnat tillstånd till mältning av korn till en myckenhet, motsvarande 55 procent av genomsnittsmältningen för närmast föregående tre år.

Då med hänsyn till under innevarande år inträdda förhållanden importsvårigheterna ökats och landet synes bliva hänvisat att nästan uteslutande existera på de livsmedelstillgångar, som nu finnas inom detsamma, torde det vara påkallat att hädanefter upprätthålla ett ovillkorligt förbud mot mältning. Folkhushållningskommissionen läser ej heller komma att meddela ytterligare mältningstillstånd. Däremot läser det enligt styrelsernas mening saknas fog för att förbjuda bryggerierna att tillverka maltdrycker av det redan färdigberedda maltet. Den minskade tillgången på malt kräver emellertid enligt styrelsernas mening ett statsingripande i den riktning, att tillverkningen av maltdrycker måtte utdrygas genom ökad tillverkning av maltsvagare drycker. Då för tillverkning av viss myckenhet porter, lageröl eller pilsneröl åtgår större kvantitet malt än för tillverkning av motsvarande myckenhet alkoholsvagare maltdrycker, torde tillverkning av porter, lageröl och pilsneröl eller i allmänhet maltdrycker av en högre extrakthalt än 9.5 procent förbjudas.

Ifråga om *försäljningen av brännvin, vin och öl* har Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 3 november 1916 angående vissa inskränkningar i detaljhandeln med brännvin samt försäljningen av vin eller öl föreskrivit synnerligen stränga restriktiva åtgärder. Om man undantager de restriktionsbestämmelser, som av länsstyrelserna utfärdades under storstrejken, men vilka icke gällde under längre tid än omkring fem veckor, torde under hela 1800-talet och den förflutna delen av 1900-talet icke en så restriktiv lagstiftning hava varit gällande som för närvarande. Särskilt gälla dessa inskränkningar brännvinshandeln. I detta avseende vilja styrelserna erinra om att genom nådigt brev den 3 november 1916 kontrollstyrelsen anbefallts att företaga kontingenteringen av brännvin för olika ändamål och behov. Härvid hava reserverats för oförutsedda behov 6 miljoner liter à 50 procent och för tekniska behov 8 miljoner liter. För dryckesändamål funnos den 1 oktober 1916 tillgängliga 12.4 miljoner liter. Vid den av kontrollstyrelsen företagna kontingenteringen av brännvinet för dryckesändamål befanns för tiden den 16 november 1916—30 september

1917 tillgången på egentligt brännvin och sprit utgöra 52 procent, på konjak, whisky, rom och likör 78 procent samt på punsch 56 procent — allt i jämförelse med förbrukningen under tiden den 1 januari—30 september 1916.

Den ringa tillgången på brännvin har även föranlett försäljarna därav att vidtaga ytterligare inskränkningar i försäljningen utöver de genom kungörelsen den 3 november 1916 föreskrivna.

Enligt kontroll- och socialstyrelsernas mening äro de rådande förhållandena icke av sådan natur, att med stöd av stadgandena i 35 § 2 mom. brännvinsförsäljningsförordningen samt 31 § 2 mom. i vin- och ölförsäljningsförordningen ett förbud mot försäljning av brännvin, vin och öl bör utfärdas.

Under hänvisning till kommerskollegii, kontrollstyrelsens och socialstyrelsens den 23 oktober 1915 avgivna utlåtande — varav ett tryckt exemplar bifogas — rörande införandet av tillfälligt förbud, tillåta sig styrelserna erinra om, att genomförande av ett dylikt förbud antagligen skulle komma att framkalla omfattande ersättningsanspråk. I skrivelse den 23 mars 1915 (nr 40) i anledning av proposition med förslag om ändrad lydelse av 35 § i brännvinsförsäljningsförordningen m. m. har riksdagen uttalat »sin förvissning därom, att Kungl. Maj:t kommer att vid handhavandet av ifrågakvarande befogenhet (d. v. s. att vidtaga inskränkningar i eller stadga förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker) taga behörig hänsyn till de förluster, som genom de nya bestämmelsernas tillämpning kunna vållas både tillverkare och arbetare, ävensom till de befogade ersättningskrav, vilka från deras sida i anledning härav må kunna resas». Med hänsyn härtill torde ett tillfälligt förbud icke böra genomföras under andra förhållanden än då ett dylikt förbud måste anses oundgängligen påkallat.

På grund av vad sålunda anförts, få styrelserna i underdånighet hemställa, att den förevarande framställningen icke måtte föranleda någon annan Kungl. Maj:ts åtgärd än att tillverkning av maltdrycker med högre extrakthalt än 9¹/₂ procent förbjödes.

Utdrag ur protokoll, hållet vid gemensamt sammanträde, utvisande under-tecknad Envalls skiljaktiga mening i visst avseende bifogas.

Stockholm den 16 februari 1917.

Underdånigst

För kontrollstyrelsen
FREDRIK ZETHELIUS.

För socialstyrelsen
GUNNAR HUSS.

ERNST ENVALL. EINAR J:SON THULIN.
föredragande.

A. MOLIN. ELIS BJURSTEDT.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

Arthur Wirström.

Utdrag ur protokoll, hållet vid gemensamt sammanträde mellan kontrollstyrelsen och socialstyrelsen den 16 februari 1917 i nedan angivna ärende.

Närvarande:

för kontrollstyrelsen:

Överdirektören ZETHELIUS samt herrar ENVALL och THULIN;

för socialstyrelsen:

Byråchefen HUSS samt herrar MOLIN och BJURSTEDT.

S. D. Föredraganden, extra ledamoten i kontrollstyrelsen Thulin anmälde nådig remiss till ämbetsverken den 30 december 1916 i anledning av en utav Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling samma dag gjord underdånig framställning, att Kungl. Maj:t måtte under nu rådande kristid utfärda förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker.

Efter överläggning beslöto ämbetsverken att avgiva utlåtande enligt registraturet.

Ledamoten i kontrollstyrelsen Envall anmälde skiljaktig mening i nedannämnda avseende och yttrade följande.

»Styrelsernas hemställan rörande förbud mot tillverkning av maltdrycker med högre extrakthalt än 9 $\frac{1}{2}$ procent avstyrkes såsom medförande ökade utgifter för statsverket med omkring 25,000 kronor per år på grund av den särskilda kontroll, som däröver måste anordnas under en tid av redan sjunkande skatteinkomster på detta område. Om inskränkningar i tillverkningen av skattepliktiga maltdrycker måste äga rum, synes mig lämpligt, att denna inskränkning göres å den krossade maltmängden per månad för varje bryggeri, i vilket fall någon ökad kostnad för kontrollen icke kommer att drabba statsverket. Genom en sådan åtgärd torde även tillverkarna föranledas att själva sänka extrakthalten för att utdryga den åt dem beviljade myckenheten malt.»

Ur protokollet:

Arthur Wirström.